

EDWARD RUTHERFORD

AUTEUR VAN DE BESTSELLERS NEW YORK EN PARIJS

CHINA

'Deze grootse roman geeft
een meeslepend beeld van
het 19de-eeuwse China.'

The Times

Edward Rutherford

China

De Fontein

Rode zon, gele rivier

Januari 1839

Hij hoorde de stem achter zich niet meteen. De rode zon scheen recht in zijn gezicht terwijl hij door het hart van de wereld reed.

Ruim zestig kilometer sinds zonsopkomst. Nog honderden te gaan. En hij had zo weinig tijd, misschien wel helemaal geen tijd. Hij wist niet hoeveel.

Nog even en de enorme rode zon zou achter de horizon verdwijnen. Daarop zou de melancholieke, paarse schemering volgen en dan zou hij moeten stoppen, om weer verder te gaan bij het eerste ochtendgloren. En al die tijd worstelde hij met de vraag of hij nog op tijd bij zijn vader zou zijn, van wie hij zoveel hield, om te zeggen dat het hem speet, voor het te laat was. Want de brief van zijn tante was duidelijk geweest: zijn vader lag op sterven.

‘Jongeheer Jiang!’ Dit keer hoorde hij het. ‘Jiang Shi-Rong! Wacht!’

Hij keek om. Achter hem spoorde een eenzame ruiter zijn paard aan. Omdat hij recht in de zon had gekeken, duurde het even voor Jiang hem herkende. Het was Wong, de bediende van meester Wen. Wat kon dat te betekenen hebben? Hij hield zijn paard in.

Wong was klein, dik en kaal. Hij kwam uit Zuid-China en bestierde het huishouden van de oude geleerde, die hem volkomen vertrouwde. Wong had de jonge Jiang onder zijn hoede genomen zodra hij daar was komen wonen. Hij zweette. Hij moest zo snel als een keizerlijke koerier hebben gereden, dacht de jongeman.

‘Is alles in orde met meester Wen?’ vroeg Jiang bezorgd.

‘Ja, ja. Hij zegt dat u meteen terug naar Beijing moet komen.’

‘Terug?’ Jiang keek hem verbijsterd aan. ‘Mijn vader ligt op sterven. Ik moet naar hem toe.’

‘Weet je wie heer Lin is?’

‘Natuurlijk.’ Iedereen in Beijing sprak over de bescheiden, tot voor kort nog onbekende ambtenaar, die zoveel indruk op de keizer had gemaakt dat hij nu een belangrijke opdracht had gekregen.

‘Hij wil u spreken. Onmiddellijk.’

‘Mij?’ Hij was niemand. Minder nog dan dat. Een onbeduidende mislukkeling.

‘Meester Wen heeft je genoemd in een brief aan heer Lin. Hij kent heer Lin nog uit hun studietijd. Meester Wen heeft dat niet eerder gezegd, omdat hij geen valse hoop bij je wilde wekken. En toen heer Lin niet terugschreef...’ Hij trok een droevig gezicht. ‘Maar vanmorgen, vlak nadat je was vertrokken, ontving meester Wen een bericht. Misschien wil heer Lin je in dienst nemen. Maar eerst wil hij je ontmoeten. Daarom heeft meester Wen me opgedragen om als duizend duivels achter je aan te rijden en je terug te halen.’ Hij keek de jongeman strak aan. ‘Dit is je grote kans, Jiang Shi-Rong,’ zei hij zachtjes. ‘Als heer Lin slaagt in zijn opdracht en jij een goede indruk maakt, zal de keizer zelf jouw naam horen. Dan kom je weer op het pad naar de voorspoed. Ik ben erg blij voor je.’ Hij maakte een buiginkje uit respect voor de toekomstige status van de jongeman.

‘Maar mijn vader...’

‘Die is misschien al overleden. Dat weet je niet.’

‘En misschien leeft hij nog.’ De jongeman wendde met een gepijnigde blik zijn gezicht af. ‘Ik had eerder moeten gaan,’ mompelde hij in zichzelf. ‘Maar ik schaamde me.’ Hij keek Wong weer aan. ‘Als ik nu terugkeer, kost me dat drie dagen. Misschien wel meer.’

‘Als je iets wilt bereiken, moet je risico’s durven nemen. Meester Wen zegt dat je vader ongetwijfeld zou willen dat je heer Lin ontmoette.’ De boodschapper zweeg even. ‘Meester Wen heeft tegen heer Lin gezegd dat je Kantonees spreekt. Dat werkt sterk in je voordeel, voor deze opdracht.’

Shi-Rong zweeg. Ze wisten allebei heel goed dat het aan Wong te danken was dat hij het Kantoneese dialect van de bediende sprak. Aanvankelijk had de jonge mandarijn het grappig gevonden om wat dagelijkse uitdrukkingen van Wong te leren. Het was hem al gauw duidelijk geworden dat Kantonees bijna een compleet andere taal was, die bovendien meer tonen had dan Mandarijn. Maar hij had taalgevoel en in de loop van een jaar of twee, waarin hij elke dag met Wong kletste, had hij zoveel Kantonees geleerd dat hij zich goed kon redden.

Zijn vader, die weinig ophad met zuiderlingen, had nogal neerbuigend gelachen toen hij hoorde wat zijn zoon had geleerd. 'Ach, misschien komt het ooit nog van pas,' had hij toegegeven. Maar meester Wen had hem anders toegesproken. 'Je moet niet op het Kantonees neerkijken, jongeman. Dat bevat veel oude woorden die in ons Mandarijn verloren zijn gegaan.'

Wong keek hem indringend aan. 'Meester Wen zegt dat je misschien wel nooit meer zo'n kans krijgt.'

Jiang Shi-Rong staarde naar de rode zon en schudde met een elendig gevoel zijn hoofd.

'Dat weet ik,' zei hij zachtjes.

Ongeveer een minuut lang bleven ze allebei roerloos staan. En toen, met een bezwaard gemoed, keerde de jonge man zwijgend zijn paard, terug naar Beijing.

***

Aan het eind van die nacht, achthonderd kilometer daarvandaan in de kuststreek ten westen van de haven die buiten China Kanton werd genoemd, was de mist van de Zuid-Chinese Zee landinwaarts gedreven. De wereld was nu in een witte lijkwade gehuld.

Het meisje liep naar de poort van de binnenplaats en gluurde naar buiten. Ze dacht dat ze alleen was.

Ze voelde de zon door de ochtendmist prikken, maar toch zag ze zelfs de rand van de vijver niet, die hoogstens dertig passen voor haar lag, evenmin als het gammele houten bruggetje waarop meneer Lung, haar schoonvader, graag naar de volle maan keek wanneer hij zichzelf eraan wilde herinneren dat hij de eigenaar van die vijver was, en de rijkste man van het gehucht.

Ze stond in de vochtige stilte te luisteren. Soms hoorde je wat gespetter wanneer een eend zijn kop in het water stak en weer uitschudde. Maar nu hoorde ze niets.

'Mei-Ling.' Een sissende stem, ergens van rechts.

Ze fronste haar voorhoofd. Ze zag met moeite de omtrekken van het bamboebosje naast het pad. Aarzelend zette ze een stap in die richting.

'Wie is daar?'

'Ik ben het. Nio.' Er kwam een gedaante achter de bamboe vandaan en hij liep in haar richting.

‘Klein Broertje!’ Haar gezicht straalde. Zelfs na al die jaren herkende ze hem meteen. Hij had nog altijd dat opvallende litteken op zijn neus en wang.

Nio was niet echt haar broer. Hij was zelfs nauwelijks familie, zou je kunnen zeggen. Hij kwam uit de familie van haar grootmoeder aan moeders kant, die een Hakka was. Nadat zijn moeder en zussen waren gestorven tijdens een epidemie had zijn vader hem bij Mei-Lings ouders ondergebracht. Pas toen hij twee jaar later hertrouwde, had hij de jongen weer opgehaald.

Officieel heette hij Niu, maar in het dialect van zijn geboortedorp klonk het eerder als Nyok, hoewel die laatste *k* nauwelijks hoorbaar was. En dus had Mei-Ling een middenweg gekozen en de naam Nio bedacht, met een korte *o*, en zo was ze hem altijd blijven noemen.

‘Wanneer ben je aangekomen?’ fluisterde ze.

‘Twee dagen geleden. Ik ben langsgesproken omdat ik je wilde zien, maar je schoonmoeder heeft me weggestuurd. Daarna is ze ook nog bij je ouders langsgesgaan om te zeggen dat ze me niet bij jou in de buurt mogen laten komen.’

‘Waarom heeft ze dat gedaan?’

Met zijn vijftien jaar was Nio slechts een jaar jonger dan Mei-Ling, maar ze zag dat hij nog steeds een kinderlijke indruk maakte. Hij keek even naar de grond. ‘Misschien heb ik iets verkeerd gezegd,’ moest hij bekennen.

‘Wat doe je hier, Klein Broertje?’

‘Ik ben weggelopen.’ Hij glimlachte, alsof het iets was om trots op te zijn.

‘O, Nio...’ Ze stond op het punt om door te vragen, maar hij maakte duidelijk dat er iemand naar hen keek, door de poort achter haar.

‘Wacht morgenochtend op me bij de ingang van het dorp,’ zei ze snel. ‘Ik probeer er bij het eerste ochtendgloren te zijn. Zo niet, kom dan de volgende dag opnieuw. Snel, wegwezen.’

Terwijl Nio achter de bamboe verdween, keerde zij zich om.

De jonge vrouw met het ovale gezicht stond bij de poort. Wilg was haar schoonzus. Ze spraken elkaar aan als Zuster, maar verder hadden ze niets met elkaar gemeen.

Haar naam verwees naar de sierlijkheid van een wilg. Maar zonder haar dure kleren en de make-up die ze zorgvuldig aanbracht, was ze

niet bijzonder aantrekkelijk. Wilg kwam uit een rijke boerenfamilie uit Wan, een aangrenzend district, en hoewel ze inmiddels was getrouwd met de oudste zoon van meneer Lung, noemden de dorpsbewoners haar Vrouw Wan, zoals de beleefdheid en de traditie vereisten. Aangezien ze uit een redelijk bevoorrechte familie kwam, waren Wilgs voeten gebonden toen ze nog een jong meisje was en dus liep ze met de kleine, wankele stapjes die haar onderscheidden van armere boerenmeisjes zoals Mei-Ling, wier familie op de akkers werkte.

Wilg was iets langer en stond in een elegante, licht gekromde houding, alsof ze een sierlijke buiging maakte. Mei-Ling was klein en stond kaarsrecht op haar natuurlijke voeten, want zij was een boerenmeisje dat op het land werkte. Tegelijk stond ze al sinds ze nog een kind was bekend als het mooiste meisje van het dorp. Als haar ouders niet zo arm waren geweest, hadden ze haar voeten misschien ook wel gebonden en haar in mooie kleren gehuld om haar te verkopen in een van de stadjes in de buurt, als tweede vrouw of concubine van een rijke koopman. Maar al was ze nog zo mooi, toch had niemand ooit kunnen denken dat ze met een zoon van meneer Lung zou trouwen.

De meeste mensen vonden het huwelijk zelfs erg ongepast. Haar schoonmoeder was woedend geweest.

Er was nog een verschil tussen de twee jonge vrouwen. Wilg had haar man al een kind geschonken, al was dat tot ongenoegen van zijn ouders slechts een meisje geweest. Gelukkig was ze nu weer vijf maanden zwanger.

Terwijl ze terugliepen naar de binnenplaats van het huis van meneer Lung, wierp Wilg Mei-Ling een meewarige blik toe.

‘Ik weet wie dat was.’

‘O ja?’

‘Het was je neef, Nio. Ik weet alles van hem af. Je noemt hem Klein Broertje.’ Ze knikte langzaam. ‘Iedereen in huis weet dat hij er is, maar dat mochten we je niet vertellen.’

‘Zelfs mijn man niet?’

‘Hij wilde het wel, maar hij was bang dat je zou proberen om Nio te ontmoeten en in moeilijkheden zou komen. Hij probeerde je in bescherming te nemen. Dat is alles.’

‘Ga je het aan moeder vertellen?’

‘Je kunt me vertrouwen, zuster.’

Op de binnenplaats stond een kleine sinaasappelboom. Daar aangekomen bleef Wilg even staan.

‘Probeer niet om hem te ontmoeten, zuster. Als moeder erachter komt, krijg je met de zweep. Of misschien wel erger.’

***

In Calcutta was het vroeg in de middag toen het door één paard getrokken rijtuigje met twee jonge Engelsen door de mooie buitenwijk Chowringhee reed. De blinding was neergelaten tegen de felle zon, want ook al was dit in India het koele seizoen, toch was de zon nog altijd veel feller en heter dan op de mooiste Engelse zomerdagen.

Charlie Farley was een vrolijke kerel. Hij was een goede cricketspeler en bovendien lang genoeg om respect af te dwingen. Zijn gezicht was nogal rond en leek steeds ronder te worden naarmate zijn haargrens zich verder terugtrok. ‘Ik ben nog niet helemaal kaal,’ zo zei hij vaak op vrolijke toon, ‘maar rond theetijd waarschijnlijk wel.’ Zijn lichtblauwe ogen ging schuil achter een bril en straalden vriendelijkheid uit, maar zeker geen domheid. Niet alleen op het cricketveld, maar ook in de rest van zijn leven speelde hij eerlijk.

Zijn vriend, John Trader, was iets langer. Zijn haar had de kleur van zwarte olijven en hij was een slanke, redelijk knappe man. Maar de blik in zijn indringende, donkerblauwe ogen was ongelukkig.

‘We begaan een enorme vergissing,’ zei hij op sombere toon.

‘Onzin, John,’ zei Charlie Farley. ‘Ik heb de kolonel verteld dat je mijn leven hebt gered. Hij ontvangt je vast heel beleefd.’ Een paar tellen later rolden de wielen van het rijtuig over het knerpemde grind van een korte oprit. ‘We hoeven alleen even deze brieven af te geven bij mijn tante Harriet en dan gaan we ernaartoe. Dus probeer een beetje een vrolijke indruk te maken.’

Het huis van zijn tante was een typisch koloniaal huis van het betere soort, met veranda’s rondom en een overhangend dak waarvan de balken door stevige, witgeschilderde zuilen werden ondersteund. De frisse entreehal bood toegang tot een eenvoudige, maar stijlvolle woonkamer en eetkamer, die beide met Engels meubilair waren ingericht. Zodra de twee mannen bij de deur aankwamen, doken van alle kanten in smetteloos witte uniformen geklede Indiase bedienden op.

Tante Harriet had het rijtuig blijkbaar horen aankomen, want ze

stond al op hen te wachten in de hal. Charlie was gek op zijn tante. Net als zijn moeder, haar zus, had ze nog altijd golvend blond haar, net als in haar jeugd. Ze had openhartige, blauwe ogen en ze verwelkomde elke nieuwkomer in Brits Calcutta met de gemoedelijke gastvrijheid waar de koloniale handelsgemeenschap om bekendstond.

‘Wat doe je hier, Charlie?’ wilde ze weten. ‘Moeten jullie niet werken, jongens?’

‘Dat hebben we al gedaan, tante,’ zei Charlie. ‘Maar er is vanmorgen een pak brieven aangekomen uit Engeland, waaronder een van moeder voor jou. Ik wilde hem meteen aan je geven.’

Tante Harriet glimlachte.

‘En nu verwachten jullie zeker iets te eten?’

‘Helemaal niet. We hebben zelfs geen tijd om even te blijven. We gaan lunchen met kolonel Lomond.’

‘Kolonel Lomond. Toe maar.’

‘Vader heeft met hem op school gezeten,’ legde Charlie uit. ‘Zo-doende is het me gelukt een uitnodiging voor de lunch in zijn club bij hem los te krijgen. Het leek me leuk voor John om daar eens een kijkje te nemen.’

‘Dan kunnen jullie maar beter opschieten,’ zei tante Harriet. ‘Jullie mogen kolonel Lomond niet laten wachten.’

‘We gaan al,’ zei Charlie.

Het was tijd voor een gesprek van man tot man. En aangezien ze minstens tien minuten onder vier ogen in het rijtuig zouden doorbrengen, besloot Charlie dat dit het juiste moment was.

‘Weet je wat jou mankeert, Trader?’

‘Zeg het eens.’ Trader wist een flauw glimlachje op zijn gezicht te toveren.

‘Je bent een goede vriend. Ik zou mijn leven aan je toevertrouwen. Maar je bent vaak nogal somber. Kijk eens hoe je er nu weer bij zit. Je hoeft alleen plezier te hebben en te observeren.’

‘Dat weet ik.’

‘Maar het zit dieper. Jouw probleem is dat je nooit tevreden bent. Als je eenmaal iets hebt, wil je weer meer.’

‘Dat is misschien wel waar.’

‘Ik wil maar zeggen: het is natuurlijk rot dat je als wees bent opgegroeid. Maar het was ook geen ramp. Je hebt op een behoorlijke school

gezeten. Je hebt een aardige som geld geërfd. Je hebt mij als vriend. En we werken voor Rattrays, een van de beste handelsondernemingen in India. En ook al geloof je daar zelf blijkbaar niets van, toch ben je een knappe kerel en is de helft van alle vrouwen in Calcutta verliefd op je. Wat wil je nog meer?’

‘Dat weet ik niet, Charlie,’ moest zijn vriend toegeven. ‘Vertel eens wat meer over die kolonel Lomond waar we naartoe gaan. Heeft hij een gezin?’

‘Een vrouw. Ik ga soms bij haar op visite. Je weet wel, beleefdheidsbezoekjes en zo. Een elegante dame. Haar zoon zit in het leger. Hij is iets ouder dan wij. Lomond heeft ook nog een dochter. Ik heb haar een paar keer ontmoet tijdens mijn visites. Best een knappe meid.’ Charlie glimlachte. ‘Maar ik houd wel afstand. De kolonel zou het niet op prijs stellen als ik te familiair werd.’

‘Omdat hij van adel is.’

‘Een oude Schotse familie. De oudere broer woont in het voorouderlijk kasteel. Je kent het wel.’

‘En wij zijn kooplieden, Charlie. Neringdoenden. Als stof onder zijn voeten.’

‘Hij behandelt me best netjes.’

‘Omdat je vader met hem op school heeft gezeten.’ De donkerharige jongeman zweeg even, maar toen zijn vriend geen antwoord gaf, ging hij verder. ‘Weet je waar ik me aan erger, Charlie?’

‘Nou?’

‘Kerels zoals Lomond kijken op ons neer omdat we in de handel zitten. Maar wat is het Britse Rijk eigenlijk? Niets anders dan een grote handelsonderneming. Dat is altijd zo geweest. Wie bestuurt India? De East India Company. Van wie is het leger hier? Van de East India Company. Oké, tegenwoordig is de compagnie nagenoeg een verlengstuk van de Britse regering, en een groot deel van de handel wordt nu gedreven door onafhankelijke kooplieden zoals wij. Maar feit blijft dat het leger, waarin kolonel Lomond en mannen uit zijn klasse officieren zijn, hier maar één bestaansreden heeft, namelijk het beschermen van de handel. Jij en ik. Zonder kooplieden geen leger.’

‘Je bent toch niet van plan om dat tegen hem te zeggen, hè?’ vroeg Charlie nerveus.

‘Misschien wel.’ Trader keek hem met een duistere blik aan, maar begon toen te lachen. ‘Maak je geen zorgen.’

Charlie tuitte zijn lippen, schudde zijn hoofd en kwam terug op zijn onderwerp. ‘Maar waarom kun je het spelletje niet gewoon meespelen, John? Zoals de zaken er nu voor staan, mogen jij en ik niet klagen. Weet je, mijn vader heeft zijn hele leven voor de East India Company gewerkt en er een aardig spaarcentje aan overgehouden. Hij heeft een groot huis in Bath. Onze buurman is een generaal-majoor. Toffe kerel. Hij kaart met mijn vader. Begrijp je wat ik bedoel? Voor mij is dat genoeg.’

‘Dat is inderdaad niet niks, Charlie.’

‘Maar als ik meer wil, dan moet ik het spel meespelen. Misschien zit het me mee bij Rattrays en vergaar ik genoeg kapitaal om een landgoed te kopen en tot de welgestelde landadel toe te treden. Dat gebeurt zo vaak. Mijn zoon zou een plek in een goed regiment kunnen krijgen en officier kunnen worden, samen met een van de Lomonds.’ Farley keek zijn vriend ernstig aan. ‘Dat is het spel tussen de sociale klassen, Trader, als je het mee wilt spelen.’

‘Het duurt wel erg lang.’

‘Een paar generaties, meer niet. Maar weet je wat ze zeggen?’ Charlie Farley leunde glimlachend achterover. ‘Maatschappelijke status... is een kwestie van geduld.’

Toen hij door het streng uitzierende portaal van de Bengal Military Club liep, voelde John Trader zijn somberheid weer opkomen. Om te beginnen had hij het erg warm in zijn tot net boven de knieën reikende, zwarte geklede jas, die eigenlijk alleen geschikt was voor het koele Britse klimaat, maar toch in de club verplicht was. En dan had je natuurlijk ook nog de club zelf.

De Britten hadden nog niet heel India in handen, maar waren wel heer en meester in Bengalen. En in de grote Bengaalse stad Calcutta was dat overal duidelijk te zien. Zoals bij de paardenraces. En op de golfbanen. Maar nergens was het zo duidelijk als aan de esplanade, waar de grote klassieke gevel van de Bengal Military Club in al zijn koloniale glorie op de voorbijgangers neerkeek.

En wie waren die voorbijgangers? Nou, Indiërs en Anglo-Indiërs natuurlijk, maar ook Britten: kooplieden, winkeliers, de middenklassen en alles wat daaronder zat. Alles, met andere woorden, wat niet regeerde maar werkte.

Regeren, dat deden de leden van de Bengal Military Club. Legerofficieren, rechters, bestuursambtenaren van het Britse Rijk, de opvolgers

van het keizerlijke Rome. Althans, zo zagen zij zichzelf. Net als de Romeinse senatoren die zij probeerden te evenaren, koesterden deze militairen en landeigenaren minachting voor iedereen die zijn geld verdiende door een beroep uit te oefenen, maar vooral voor ambachtslieden en kleine neringdoenden.

Kolonel Lomond wachtte hen op in de grote, koele hal waarvan de muren waren behangen met portretten van staatslieden en generaals die dreigend op John neerstaarden. Hij merkte dat hij onmiddellijk werd afgemarcheerd naar de eetzaal.

Het witte tafellaken was smetteloos gesteven en zo stijf als karton. Bestek in Georgian stijl, Wedgwoodporselein, glazen van zwaar kristal. Het voorgerecht bestond uit soep, geserveerd met sherry. De Franse keuken was weliswaar in zwang, maar de kolonel hield daar niet van, dus kwam er rundvlees op tafel met kool en aardappelen, die uit Britse moestuinen in de omgeving kwamen. De wijn was uitstekend. Met andere woorden: ze hadden net zo goed in een club in hartje Londen kunnen zijn.

Wat kolonel Lomond zelf betrof, die droeg zijn uniform, een mooie rode jas met zwarte broek. Hij was lang en slank en zijn dunner wordende haar was nog donker. Zijn wenkbrauwen krulden aan de uiteinden iets omhoog, waardoor hij er als een aristocratische havik uitzag. Hij was het toonbeeld van een Schotse clanleider.

Het was duidelijk dat hij aardig wilde zijn voor de jonge Farley. Hij sprak hem aan als 'mijn jongen' en verwees naar Farley senior, nu woonachtig in Bath, als 'je goede oude vader'.

'Ik heb een brief gekregen van je goede oude vader. Hij zegt dat hij niet ver van de oude generaal Frobisher woont.'

'Kent u die, sir?'

'Jazeker. Geweldige jager. Groot wild.'

'Tijgers?'

'Absoluut. In zijn tijd werd er nog te voet gejaagd. Niet van die spektakels met olifanten, zoals tegenwoordig.' Hij knikte Charlie goedkeurend toe.

Hoe kwam het dat kolonel Lomond op Charlie gesteld was? Dat was deels te danken aan het feit dat Charlie een aardige kerel was, net als zijn vader. Recht voor zijn raap, beleefd, makkelijk in de omgang. Maar dat was niet alles. Charlie kende zijn plaats en nam daar genoegen

mee. Hij probeerde geen grenzen te overschrijden. Toen hij Lomond in alle eerlijkheid had verteld dat hij een vriend had die hij graag de club wilde laten zien, maar dat hij nooit binnen zou komen 'als u ons niet voor de lunch uitnodigt, sir', had Lomond dat meteen gedaan. 'Een pittig jong kereltje,' had de kolonel later tegen zijn vrouw gezegd, op een toon alsof hij het over een vermetele jonge officier had. Maar Charlie zou hem nooit in verlegenheid brengen door te proberen lid van de club te worden. Niet dat kolonel Lomond het zo erg zou hebben gevonden als Charlie Farley lid was. Maar daar ging het natuurlijk niet om. Zoals iedereen die een rol speelde in het bestuur van het Britse Rijk heel goed wist, ging het niet om het individuele geval, maar om waar dat toe leiden kon.

En met dat in gedachten verlegde de kolonel zijn blik naar John Trader.

De jonge Trader had iets wat Lomond niet beviel. Hij wist niet precies wat het was. Aangezien de donkerharige jongeman een vriend van Farley was, zou hij zich vriendelijk tegenover hem opstellen. Maar na al die jaren in India, waarin hij had geleerd mensen te observeren, had Lomond een soort zesde zintuig ontwikkeld. En op dit moment had hij een unheimisch gevoel, net als een tijdje terug, vlak voor hij een cobra in huis ontdekte.

'Uit welk deel van het land komt u?' vroeg hij. Altijd een veilige vraag.

'Ik groeide aanvankelijk op in de West Country,' antwoordde Trader. 'En daarna vlak buiten Londen. In Blackheath.'

'Blackheath, zeg je? Daar had je vroeger struikrovers, toch?' Hij zei het op schertsende toon, maar klonk er de onderhuidse suggestie in door dat Trader misschien zelf een struikrover was? Natuurlijk niet. 'En woont uw familie daar nu nog?'

'Mijn familie leeft niet meer,' antwoordde Trader.

'De hele familie?'

'Er waren enkele generaties terug nog wat verre familieleden aan mijn vaders kant, maar er was een of ander meningsverschil en daarna hebben ze nooit meer met elkaar gesproken. Ik weet zelfs niet hoe ze heten.'

'O.' De kolonel gooide het over een andere boeg. 'U en Farley hebben niet op dezelfde school gezeten, toch?'

'Nee, meneer. Charterhouse.'

'Uitstekende school.' De kolonel nam een slokje wijn. Niet zo goed

als Harrow natuurlijk, waar hij en Farley waren opgeleid.

‘Trader heeft mijn leven gered,’ zei Charlie hoopvol.

Kolonel Lomond wierp Charlie een neutrale blik toe. Ze wisten allebei dat Charlie hem dat al verteld had. Maar de kolonel gunde de donkerharige vreemdeling geen opsteker.

‘Blij dat te horen,’ zei Lomond met een knikje. ‘Als we ooit samen dineren,’ ging hij vaagjes verder tegen Trader, ‘moet u me dat verhaal maar eens vertellen.’

Voor het dessert werd geserveerd, werd het tafellaken afgehaald. De kolonel liet de karaf met port rondgaan. Ze hadden goed gegeten. Weliswaar had de kolonel Trader gedurende de maaltijd niet rechtstreeks aangesproken, terwijl hij vol genegenheid naar Charlie had gekeken, maar dat kon als verstrooidheid worden afgedaan. Nu echter leek hij ergens mee te zitten.

‘Zeg eens jongen, jullie handelshuis, Rattrays...’ Hij boog zich net voldoende in Charlies richting om te laten zien dat hij zich zorgen maakte. ‘Daar gaat het toch wel goed mee, hoop ik?’

‘Natuurlijk, sir. Dat is kerngezond.’ Charlie glimlachte. ‘Maar vader vroeg precies hetzelfde. Na de laatste krach gelooft Rattrays in een voorzichtig beleid.’

‘Uitstekend.’ De kolonel knikte opgelucht. De instorting van Palmers, een machtig handelshuis, dateerde van nog maar twee jaar geleden. Het was het slachtoffer geworden van de buitensporige hebzucht en de hoge schulden waardoor elke markt van tijd tot tijd getroffen wordt, net als door de pest. De ineenstorting had de meeste handelshuizen van Calcutta in zijn val meegesleurd en talloze weduwen en wezen geruïneerd. ‘Het is natuurlijk waar,’ zo gaf de kolonel toe terwijl hij naar zijn glas port keek, ‘dat in de vorige eeuw sommige nabobs van de East India Company in slechts een paar jaar tijd enorme fortuinen vergaarden.’ Er verscheen een dromerige blik in zijn ogen die duidelijk maakte dat, als die kans ooit zou komen, zelfs een dappere soldaat als hij een paar honderdduizend pond extra niet aan zijn neus voorbij zou laten gaan.

‘De enigen die nu snel rijk worden, zijn die lui die naar Kanton gaan, om handel te drijven met China,’ zei Charlie.

‘Dat heb ik ook gehoord. Een beetje een smerig handeltje, toch?’ voegde de kolonel daaraan toe.

‘Wij zijn daar niet bij betrokken, sir,’ zei Charlie, die daarvoor beloond werd met een goedkeurend knikje.

Nadat hij zo lang een beleefd stilzwijgen in acht had genomen, besloot John Trader zijn mond open te doen.

‘Het spijt me dat u de handel met China niet goedkeurt,’ zei hij. ‘Maar het gaat toch om thee, nietwaar?’ Klonk er iets dreigends in zijn toon door?

‘Thee. Ja, natuurlijk,’ bromde de kolonel.

‘De Britten drinken thee, die ze importeren uit China, omdat bijna alle thee daar wordt verbouwd. Er wordt belasting geheven op thee. En met die belastinginkomsten wordt bijna de hele Britse marine gefinancierd.’

‘Dat zou ik zo niet weten,’ zei de kolonel.

‘Dus ik kan me niet voorstellen dat u bezwaar hebt tegen thee,’ ging Trader verder. ‘Is het misschien de opium die we in ruil voor de thee aan China leveren die u niet bevalt?’

‘Ik zou zeggen dat de Chinezen zelf moeten weten wat ze kopen,’ antwoordde kolonel Lomond met een blik op Charlie om duidelijk te maken dat hij er genoeg van had.

‘Het Engelse kopje thee,’ kwam Charlie op vrolijke toon tussenbeide. ‘Het is niet te geloven hoeveel thee mensen drinken. Niet dat mensen thee echt nodig hebben. Toch willen ze het per se hebben. En elk jaar meer.’ Hij wierp Trader een waarschuwend blik toe. ‘Maar in feite wordt de thee betaald met zilver, weet u.’ Hij wendde zich tot de kolonel. ‘Ik vrees dat we ervandoor moeten. U begrijpt wel, werk aan de winkel.’

‘Natuurlijk, jongen. Altijd leuk om je te zien,’ antwoordde Lomond dankbaar.

‘Het is driehoekshandel,’ ging Trader kalm, maar onstuitbaar verder. ‘Chinese handelaren krijgen opium van onze handelsagentschappen in Kanton. De Chinezen betalen met zilver. Onze kooplieden gebruiken dat zilver om thee te kopen. Maar waar komt die opium vandaan? Uit India. Vooral uit Bengalen. Die wordt verbouwd door de East India Company. Dat klopt toch, meneer?’

Kolonel Lomond antwoordde niet. Hij stond op en nam Charlie vriendelijk doch beslist bij de arm, zodat Trader wel achter ze aan moest lopen, en nam ze mee naar de uitgang.

Even later liepen ze de trappen van de club af. Ze zouden meteen

afscheid hebben genomen als ze niet waren opgeschrikt door een luide kreet.

‘Papa!’ De stem kwam uit een overdekt rijtuig met daarin een jongedame met parasol die, in gezelschap van haar moeder, een bediende, een koetsier en een escorte te paard, over de esplanade werd gereden. Het rijtuig kwam tot stilstand.

‘Goedemiddag, papa,’ zei Agnes Lomond. ‘Hebt u goed geluncht?’

Kolonel Lomond had niet op deze ontmoeting gerekend, maar wendde zich glimlachend tot zijn dochter, waarna hij zijn vrouw een waarschuwend blik toewierp die zij onmiddellijk opmerkte.

‘De jonge Farley kennen jullie natuurlijk,’ zei hij op joviale toon toen de twee vrouwen Charlie begroetten. ‘En dit,’ zei hij op vage toon, terwijl hij met een plotseling nogal slap handje naar Trader wees, ‘is een vriend van hem.’

‘John Trader,’ zei Trader, met een beleefde glimlach naar mevrouw Lomond, waarna hij zijn aandacht naar haar dochter verlegde. Zodra zijn blik op de jonge vrouw viel, lieten zijn donkerblauwe ogen haar niet meer los.

Agnes Lomond was twintig jaar en al een echte dame. Een ander woord was er niet voor. Haar moeder was een knappe, statige matrone. Maar Agnes was slank zoals haar vader en iets langer dan haar moeder. Haar gezicht, dat altijd goed tegen de zon werd beschut, was prachtig bleek en glad. Haar neus was iets te groot om Agnes echt mooi te kunnen noemen, maar tegelijk benadrukte hij vooral haar aristocratische uiterlijk. Op basis van haar uiterlijk viel verder niets over haar karakter te zeggen.

Misschien lag het aan haar gereserveerdheid, aan haar kastanjebruine haar, aan haar walnootkleurige ogen of aan de geheime wens om haar te ontfutselen aan haar vader, maar in elk geval staarde John Trader Agnes Lomond met open mond aan, alsof hij in trance verkeerde.

Haar moeder zag het en greep onmiddellijk in. ‘Kom je met ons mee?’ vroeg ze aan haar man, die meteen in het rijtuig stapte. ‘We mogen u en uw vriend niet langer van het werk houden, meneer Farley.’ Ze knikte Charlie toe, die op zijn beurt een buiginkje maakte terwijl het rijtuig wegreed.

Trader vergat te buigen. Hij staarde het rijtuig na.

Lees verder in *China*

Eveneens van Edward Rutherford

New York

Parijs

Londen

Rusland

Eerste druk november 2021

Oorspronkelijke titel *China*

Oorspronkelijke uitgever Doubleday, New York

Copyright © 2021 by Edward Rutherford

The moral right of the author of this work has been asserted in accordance with the Copyright, Designs and Patents Act 1988

Copyright © 2021 voor deze uitgave Uitgeverij De Fontein, Utrecht

Vertaling Frank van der Knoop

Omslagontwerp De Weijer Design, Baarn

Omslagillustratie voorplat © Shutterstock/releon8211; achterplat © Alamy/

MARKA

Opmaak binnenwerk Crius Group

ISBN 978 90 261 5568 0

ISBN e-book 978 90 261 5569 7

NUR 302

www.uitgeverijdefontein.nl

Uitgeverij De Fontein vindt het belangrijk om op milieuvriendelijke en verantwoorde wijze met natuurlijke bronnen om te gaan. Bij de productie van het papieren boek van deze titel is daarom gebruikgemaakt van papier waarvan het zeker is dat de productie niet tot bosvernietiging heeft geleid.

Alle personen in dit boek zijn door de auteur bedacht. Enige gelijkenis met bestaande – overleden of nog in leven zijnde – personen, anders dan die in het publieke domein thuishoren, berust op puur toeval.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm, elektronisch, door geluidsopname- of weergaveapparatuur, of op enige andere wijze, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.